

UNITÁRIUS ÉLET

XXXIX. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

1985. SZEPTEMBER–OKTÓBER

LÁTOGATÁS AMERIKAI UNITÁRIUSOKNÁL

1492-ben Kolumbusz Kristóf felfedezte Amerikát. Az angol gyarmati uralom ellen lázadó amerikaiak az angliai vallási különbségeket hordozták tovább azzal, hogy a függetlenség kimondása után az anglikánok magukat Amerikában episzkopálisoknak nevezték. A XVIII. század végén Angliából Amerikába menekült és ott az első unitárius gyülekezetet alapító *Joseph Priestley* nyomán nagyobb tömegmozgalom nem kezdődött.

A XIX. század első tizedeiben az amerikai protestáns kongregacionalisták között új áramlatok ébredtek, és az 1819-i Baltimore-ban elmondott történelmi nevezetességű beszédében *William Ellery Channing* már nyíltan unitárius tanokat hirdetett.

Amikor *Böloni Farkas Sándor* 1831-ben ismert amerikai útja során eljutott az Egyesült Államokba, az amerikai unitáriusok első szövetsége Boston központtal már néhány éves múltra tekinthetett vissza, mert szervezeti alakulásuknak ideje 1825-re esett.

A XIX. század második felében, a Kossuth zarándokútja utáni évtizedekben kerül sor a szorosabb kapcsolatra a magyar és az amerikai unitáriusok között.

Kovács János tanár az első, aki 1882-ben a Saratogában tartott közgyűlésen tolmácsolta a magyar unitáriusok köszöntését.

Az 1900-ban megtartott évi közgyűlésük alkalmából összehívott nemzetközi találkozóra meghívták a magyar unitáriusok püspökét, *Ferencz Józsefet* (1835–1928), aki azonban egészségi állapota miatt maga helyett későbbi püspök utódát, *Boros György* teológiai tanárt küldte ki. A világ akkor egyetlen unitárius püspöke iránti tisztelettől indítva, az amerikai unitáriusok megfestetik fénykép után *Ferencz József* püspök arcát. E kép évtizedeken át az amerikai unitáriusok bostoni Beacon utca 25. sz. alatti székházát díszítette.

1969-ben az amerikai unitáriusok elnökévé *dr. Robert N. West* lelkészt választották meg. Amikor beköltözött a Boston, Brimmer utca 33. sz. alatti elnöki lakásba, akkor annak fogadó szobájába vitette át *Ferencz József* püspök képét és azt a most visszavonult elnök, *dr. Eugene Pickett* is kegyelettel ott őrizte. 1985 júniusában, Amerikába érkezésemkor, kegyelettel mutatta meg nekem és a tiszteletünkre összehívott vendégeknek.

A két világháború közötti időben több magyar unitárius lelkész folytatta tanulmányait amerikai unitárius teológiai fakultásokon. Közülük a legismertebbek olvasóink körében *Balázs Ferenc* és *Szent-Iványi Sándor*. Az egykori amerikai ösztöndíjasok közül *dr. Lőrinczi Mihály* ny. teológiai tanár él Kolozsvárott. A II. világháború után *dr. Szabó Árpád* jelenlegi teológiai tanár tanult Amerikában.

1985-ben járt le *dr. E. Pickett* szolgálati ideje, aki hat esztendőn át végezte ezt a nehéz és felelősséggel teljes tiszteletet. Feleségével, *Helennel* együtt, elnöksége idején ellátogattak az ősi földre, felkeresték és szolgálták a kolozsvári és a budapesti unitárius templomokban, és meglátogattak jó néhány székelyföldi gyülekezetet. Ők ketten kezdeményezték — az amerikai

nőmozgalom hatása alatt —, hogy az 1985. évi közgyűlésre, melynek feladata új elnök és új főgondnok (moderátor) választása volt, s mely egyben búcsúztatta az elnöki tisztből visszavonuló *dr. Pickett* és *Sandra Caron* asszonyt, a főgondnokot, két püspököt hívjanak meg feleségükkel együtt. Így látogatott el *dr. Kovács Lajos püspök és felesége, Klára* és *dr. Ferencz József püspök és felesége, Magda* jún. 6–26. közti időre az amerikai unitáriusok közé.

A mai amerikai unitáriusok tudják, hogy az ő unitárius univerzalizmusuk nem egyenes ági leszármazottja az erdélyi és magyar unitarizmusnak, de megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel fogadták a vendégeket.



Az amerikai unitárius univerzalisták központi székháza, Boston, Beacon u. 25.

Bostonba jún. 6-án du. 4 óra körül érkezünk, amikor idehaza már hat órával többet mutatott az óramutató. Meleg fogadtatás a repülőterén, szállodai szobákban virágcsokor és üdítők. Másnap de. a központi székház termében sajtófogadás volt. A két püspökkel beszélgetést folytató dr. David Parke szerkesztő, egyháztörténész, az amerikaiak sajtójában, az *Unitarian Universalist World* 1983. évi 7. számában részletesen ír erről a találkozóról és beszélgetésről, melyen a bostoni napilapok központi tudósítója is részt vett.

Délután megismerkedtünk a bostoni központban dolgozó mintegy 40 munkatárssal, akik a szerteágazó amerikai unitárius munka különböző ágaiban dolgoznak. Közülük többel az atlantai évi közgyűlésen újra találkoztunk.

Este Pickették adtak vacsorát és fogadást, melyről fentebb már szóltam. Jún. 8-án, szombaton, a bostoni öbölben elnyúló Cap Cod-félszigeten levő unitárius gyülekezetek közül tízet látogattunk meg, a legtöbb helyen a lelkész és néhány munkatársa mutatta meg a régi vagy új templomukat, a gyülekezeti munkát jellemző óvodákat, vasárnapi iskolai helyiségeket, gyülekezeti termeket. Az amerikai unitáriusok gyakorlatiasságára és ökumenikus szellemére jellemzően, e helyiségeket a legtöbb gyülekezet más felekezeteknek és társadalmi szervezeteknek is rendelkezésére bocsátja, s a nyert bevétellel is erősítik a gyülekezeti költségvetést.

Este már Mrs. Mary Salisbury vitt el gépkocsin a Boston közelében, szép erdős vidéken, Wellesley Hillben levő otthonába. Innen mentünk gépkocsiján vasárnap, 9-én reggel a közeli történelmi városba, Concordba, melynek lelkésze a velem egykorú dr. Dana McLean Greeley, az évtizedes jóbarát, aki előbb az unitáriusok vezetője, majd az 1961-ben történt egyesülés után az unitárius univerzalista egyháznak volt első elnöke, és végül az International Association for Religious Freedom elnöke. E szervezet az unitárius és más szabadelvű protestánsok és nem keresztény vallások szabadon gondolkodó híveit tömöríti ma is egységes keretben. Melegen fogadott az Istentiszteleten templomában, ahol megköszönve az üdvözlést, tolmácsoltam egyházunk köszöntését, majd imádkoztam és prédikáltam. Az Istentisztelet után kávé-órán a hívekkel ismerkedtünk, majd egy étteremben a gyülekezet presbitériumának képviselőivel ebédeltünk.

Külön beszámolót lehetne írni Concord városának az amerikai történelemben betöltött szerepéről. Channing, Parker és Emerson neve is összefonódott e várossal és környékével, ahol az akkori lelképásztorok és híveik hajlékot és menedéket adtak a délről menekült néger rabszolgáknak. Az unitáriusok kezdetétől fogva a rabszolgák felszabadításának bátor harcosai voltak. Közülük került ki a fiatal James Reeb lelkész, aki az 1960-as évek negerek egyenjogúsításáért folytatott harcok idején mártírhalálával is bizonyosságot tett az unitárius szabadelvűségről.

(Jövő számunkban folytatom.)

Dr. Ferencz József

BARTÓK BÉLA 75 ÉVES

Egyházunk nevében tisztelettel és szeretettel köszöntjük egyházunk főgondnokát, aki 1971 óta tölti be felelősségteljes tisztét. Egyházunk köszöni a munkát, amit a vezetésben való folyamatos részvételben végez, a Képviselő Tanács munkáulésainak vezetését, elnöki teendőinek, valamint a főtanácsok és zsinatok ünnepi ellátását.

Gyakran képviselte egyházunkat különböző társadalmi szervek munkájában és más egyházakkal való együttműködésben. Ennél talán még értékesebb az a munka, amit a nemzetközi unitárius kapcsolatok ápolásában végzett. Alig van az International Association of Religious Freedom világszervezetéhez tartozó olyan taggyház, ahova ne látogatott volna el. 1972 óta részt vett — több alkalommal feleségével együtt — az IARF háromévenként tartott nemzetközi kongresszusain. Legutóbb 1984-ben Tokióban ő állt a magyar

zászló mellett az ünnepi emelvényen egyházunk és hazánk képviselőiben.

Egyházunkon kívüli társadalmi munkássága közül kiemeljük az Anyanyelvi Konferencia munkájában való részvételét. Legutóbb az e nyáron Veszprémben tartott konferencián előadást tartott, ismertetve egyházunknak a művelődés terén végzett eredményes szolgálatait.

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke az egyház és a béke ügyében végzett fáradhatatlan munkássága megbecsüléseként — a 70. születésnapján a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével kitüntetett Bartók Béla tiszteletére — születésnapján, aug. 22-én a Gundel étteremben ebédet adott, melyen részt vett Bartók Béláné, dr. Ferencz József püspök, Sarkadi Nagy Barna általános elnökhelyettes és Bai László, a protestáns főosztály vezetője.

Ad multos annos!

BÍRÓ LAJOS

Visszatekinteni a múltba, nem könnyű feladat. Az emlékezés filmvásznán perognak a képek, melyek közül sok már halvány és elmosódott. Van azonban néhány szép, tiszta és éles.

Ma egyházunk egykori lelkészére, Bíró Lajosra emlékezünk. Nekem ő volt az első hitoktatóm és lelképásztorom első bibliaóráimon. Egyénisége rendkívül sok szeretetet sugárzott ki magából, s ez a szeretet segített kisdíák korunkban, és később fiatalságunkban, eligazodni a hit világában és megérteni Jézus tanításait.

Hódmezővásárhelyen talán még vannak, akik emlékeznek prédikációira. Többek között egy emlékeztető rádiós-Istentiszteleti beszédére, melyet 1930. máj. 18-án tartott. E beszéd alapigéje Máté evangéliumá-

nak 5. rész 8. verse volt: „Boldogok, akiknek szívük tiszta, mert ők az Istent meglátják.” Ebből a beszédből idézek egy mondatot, mely napjainkban is teljes érvényű: „Ha minden asztalon elég lesz a kenyér, s nem sír fel éhes száj, akkor boldog tavasz kezdődik a földön, béke és szeretet, s nemes testvériség a tiszta szívek között.”

Peregnek a múlt filmkockái, és beszélnek a hittanórákról, melyeken Bíró Lajos megtanított bennünket Isten szeretetére, aki örök és végtelen, aki gondot visel reánk, aki kezében tartja életünket, és akinek tudta és akarata nélkül semmi nem történhet e földön. A mi hitünk szerint lelkünk irányítását teljesen Istennek tulajdonítjuk.

Jézus lelkét eltöltötte Isten közelségének tudata, hogy oly nagy hatást tudott gyakorolni tanítványaira és minden hozzáfordulóra, mint soha senki a világtörténelemben.

Megtanultuk, hogy nem lehet jó unitárius keresztény az, aki Jézus követését emlegeti, de Jézus keresztjét nem hajlandó vállaira venni.

Jézus tudta, hogy a halál után Isten országába jutunk, ahol egy boldog világ van, ahol annyi boldogsággal várják az odaérkezőket, mint sehol a földön.

Megpróbáltam első kedves hitoktatóm, Bíró Lajos lelkészünk tanításaiból gondolatokat felidézni, melyek egész életutamon végigkísértek, s ha nehéz órákat éltem át, ezek a tanítások mutatták meg nekem a helyes utat, melyet választanom kell. Emléke legyen áldott!

1983. aug. 3-án avattuk fel a hódmezővásárhelyi templom ajándékba kapott új orgonáját, melyen az elhunyt lelkész fia, Bíró Lajos tanár és orgonaművész klasszikus műveket adott elő.

Nadler Alice

Békekonferencia Prágában

A Keresztyén Békekonferencia VI. Világgyűlését 1985. júl. 2—9. között tartotta Prágában. Színhelye a Kultúrpalota volt, mely méreteivel, technikai berendezéseivel és modernségével nagyszerű színhelynek bizonyult. 98 ország 59 egyházának mintegy 800 képviselője volt jelen, és a legtöbb egyház a legmagasabb egyházi méltóságban levő vezetőivel képviseltette magát.

A júl. 2-i megnyitó istentiszteletet követően, a Keresztyén Békekonferencia elnöke, dr. Tóth Károly református püspök megnyitó beszédében szólt az 1958-tól napjainkig megtett hosszú útról. Méltatta a mostani rendezésben résztvevők munkáját, és kegyelettel emlékezett meg a legutóbbi világgyűlés óta elhunytakról. Részletesen elemezte a mostani bonyolult világhelyzetet, melyben különös jelentőségű minden, a béke megőrzéséért vállalt cselekedet.

A Kultúrpalota nagytermében számtalan előadás és több hozzászólás hangzott el a béke fenntartásának mind elméleti, mind gyakorlati problémáiról. Különösen a harmadik világ képviselői hallatták erőteljesen szavukat, de mindemellett a tárgyalások, előadások, hozzászólások, viták jó mederben, túlfűtött szénvedélyek nélkül folytak le.

A magyar küldöttség és néhány meghívott vendég tiszteletére júl. 3-án a prágai Magyar Nagykövetség fogadást adott, melynek meghitt légköre szintén hozzájárult, elsősorban a magyar résztvevők számára, a konferencia jó hangulatának a kialakításához.

Július 8-án este a Csehszlovák Minisztertanácsnak a Kultúrpalotában rendezett fogadása zárta be a konferenciát.

Befejezésül, szólnunk kell arról, hogy júl. 7-én volt a tisztségviselők megválasztása, melynek rendjén dr. Tóth Károly püspököt újra egyhangúlag elnökké választották. Az elnökségbe, valamint a bizottságba 8 magyar egyházi vezetőt delegáltak.

Husztí János

BÉKEÜLÉS

Az Országos Béketanács aug. 30-án Győrben tartotta nagygyűlését a Rába Magyar Vagon- és Gépgyár kongresszusi termében, a Hazafias Népfront megyei bizottságának a rendezésében. Az ország különböző részéből gyűlt össze az OBT több száz tagja.

Sebestyén Nándorné elnök megnyitójában beszámolt az elmúlt hónapok munkájáról, kezdeményezéseiről, széles skálában mutatva be hazai békemozgalmunk gazdagságát.

Számos előadás és hozzászólás gazdagította az OBT gyűlését, majd a résztvevők a hatalmas méretű gyár egyik üzemcsarnokát látogatták meg, amely mindannyiuk számára nagy élményt jelentett. Utána a Széchenyi tér volt a fiatalok gyülekezési helye, ahol Barabás Miklós országos főtitkár tartott nekik beszámolót, majd műsorral, tánccal, dallal fejeződött be a mozgalmas, színes nap.

Gazdag programú, színes, szép nap volt, mely méltóan járult hozzá hazai békemozgalmunk eddigi eredményeihez, és segítette annak mindenkori célját.

Egyházunk képviselőjében dr. Ferencz József püspök akadályoztatása miatt Husztí János püspök helyettes vett részt a gyűlésen.

H. J.

KOCSORD

Alig ötven évvel ezelőtt épült szép kis templomunk zsindeyes tornya a kellő konzerválás hiányában annyira elavult, hogy tartani lehetett attól, egy nagyobb vihar előbb-utóbb ledönti. Ezért mintegy öt évvel ezelőtt már felvetődött annak szüksége, hogy építtessük újjá a toronysisakot. Főhatóságunk az erre a célra tartalékolni alaptól lehetőséget biztosított, hogy megvásároljuk a szükséges faanyagot, gerendákat, léceket és az új zsindeynek való fenyőrönköket. Sajnos azon-

ban éveken keresztül nem sikerült kivitelezőt találni az elvégzendő munkákra. Végre ez év tavaszán egy rozsályi kisiparos elvállalta a torony átépítését, valamint a templom és lelkészi lakás külső tatarozását, felújítását. Mindezek anyagi fedezetéről egyházi központunk gondoskodott.

Májusban megkezdődtek a munkálatok, melyeknek folyamatát többször is ellenőrizve örömmel láttuk, hogy azok kiváló minőségben, a kikötött határidő előtt elkészülnek. Időközben némi vitára az adott okot, hogy a megvásárolt zsindeleyanyag az évek során használhatatlanná vált, s mivel azt pótolni nem lehetett, a megbízottak úgy döntöttek, hogy a sisakrészt vörösréz lemezzel fedetik be. Úgy látszott, hogy ami áldozatot hozunk a stílus kárára, meg fog térülni abban, hogy a rézborítás élettartama sokszorosa lesz az előzőnek.

Mintegy hat hét alatt minden elkészült a gyülekezet tagjainak teljes meglegedésére. A kocsordi hívek jún. végén úgy határoztak, hogy júl. 28-án ünnepélyes átadás keretében veszik újra használatba megszépült templomukat. Néhány fiatalabb korú egyháztagnak azonban úgy érezte, hogy az apáik által épített épületeken még ők is tudnának valamit szépíteni. Akik már jártak Kocsordon, tudják, hogy a templom padozata dögölt föld volt. A régi padok és a karzat szintén felújításra szorulnak. Külön biztatás és központi szervezés nélkül összegyűjtötték adományaikat és megvásárolták a szükséges cementet meg sódert. Amikor a szolgálattevő lelkész a következő istentiszteletre kiutazott Kocsordra, mintegy 30—40 embert lázas munkában talált. Másfél nap alatt, önerőből lebetonozták az egész templom földjét, ahonnan előzően a motoros kerti kapakkal fellazított felesleges sok-sok köbméter dögölt földet kihordták.

Csak felsőfokon lehet beszámolni arról a lelkesedésről és fáradságot nem ismerő munkáról, melyet a gyülekezet fiatal és öreg, férfi és nő tagjai végeztek ezekben a napokban. Befejezve a betonozást és annak finom simítását újabb ötletből fakadóan a régen hiányzó utcai kerítést is napok alatt elkészítették az atyafiak. Egyikük a léceket faragta, a másikuk a be-



Kocsordi templomunk

tonlapot öntötte, ki a vasrudakat hegesztette, ki már keverte a festékeket a mázolás munkához. A szomszéd adta a kútba merített búvárszivattyúhoz az áramot, s aki öreg kora miatt mást nem tudott segíteni, a vízvezető csöveket, csapokat kezelte avagy sepregett, takarított. A fiatalabbak maguk rögtönöztek létrákon állva a szószekeket lakkozták, a karzatot festették újra. Eredetileg nem volt tervbe véve a templombelső meszelése és a parókia belső tatarozása, festése, de a fellángolt egyházszeretet és közösségi érzés mind újabb és újabb vállalkozásokra lendítette az embereket. Szinte túl akartak tenni egymáson az ötletekkel.

Alig három-négy hét alatt szinte minden újjá lett, megszépült, kicsinosodott. Ragyogott a templom, új szőnyegek kerültek az úrasztala elé és a padok közé. A szószeke két oldalán az ismert tordai országgyűlés képe és a beregi hívektől származó faragott keretű egyházi címer díszlik. Frissen lett mázolva minden ajtó, kapu és a tornácok. Kicszerűlték az idők során elkorhadt farészeket, s a lelkészi lakásban szakmunkási minőségben kifestették, lehengerelték a szobákat és konyhát. Megjavították a hibás villanyvezetékeket és a tél folyamán tönkrement vízhálózatot meg a fürdőszoba felszereléseket. Nagytakarítást csináltak a jelenleg gazdátlan templom és parókia kertjében, elásva vagy elföldelve a felhalmozódott szemetet. Új betonjárda készült a templom és lelkészlakás közé, s ugyancsak szilárd burkolatot kapott a templom előtti két kis tornác.

Hétközben természetesen az emberek végezték mindennapi dolgukat és kötelességeiket, ki Kocsordon a termelőszövetkezetben, ki Mátészalkán az iparban vagy a hivatalban. Egy-egy néni takarította ilyenkor az ablakokat, vagy mosta le a bemázolt ajtókat vagy padlót. Hétféteken azonban megélenkült a templom környéke, s az emberek tucatjai szorgoskodtak, hogy az átadásra, mire a meghívott vendégek megérkeznek, minden olyan szép legyen, amilyennek azt gondoskodó szeretetük elgondolta.

Megható volt látni a dolgos kezek igyekezetét, az izzadó homlokokat és hajlongó hátakat, melyek csak egy-egy pillanatra álltak meg, hogy elfogadjanak a hazuról érkező asszonyoktól egy kis üdítőt, vagy egy frissen sült forró fánkot, melyet készítőik nagy tálcáról kínáltak a fáradt munkásoknak.

Emlékezetes napok maradnak ezek nem csupán azok számára, akik e nagyszerű munkát végezték, de azoknak is, akik csak szemlélői és csodálói voltak a kocsordi unitáriusok példamutató közösségi tudatának.

Nem kellett senkit kérni vagy szorgalmazni, mégis minden munka rendben elkészült a tervezett időpontra.

Elérkezett az ünnepi alkalom. Minden átadásra készen állt. Budapestről főtisztelendő dr. Ferencz József püspök vezetésével kilenc tagú küldöttség érkezett, Debrecen érintésével, már előző nap délután. Több család vállalta, hogy vendégül látja és szállást biztosít a várva várt érkezőknek. A gyülekezet sok tagja, fér-



Az ünneplő gyülekezet

fiak, nők, öregek és gyerekek várokoztak a templom előtt, ahol azonnal rövid áhítattal kezdődtek a következő órák felejthetetlen élményei. Püspökünk mondott rövid imát és a jelenlevők zoltáros szóval adtak hála Istennek. Ezután közösen megsejmeltek a megújult épületeket, s az összegyűlt asszonyok máris tessékelték a vendégeket a hirtelen bebutorozott lelkészi lakásra, ahol pompás vacsora gőzölgött az asztalokon. Sokáig folyt még utána a beszélgetés, az élménybeszámoló.

Július 28-án megérkeztek a debreceni, a mikespércsi, a szalkai és a beregi vendégek. Talán még soha nem hallott olyan ünnepélyesnek és örömjongónak a két unitárius harang templomba hívó szava, mint ezen a reggelen. A templom megtelt ragyogó tekintetű hívekkel. A szolgálatot püspök és Huszti János püspök-helyettes végezték. A szolgálattevő lelkész üdvözölte a vendégeket és az egyházközség tagjait. Dr. Nyiredy Szabolcs főgondnok-helyettes szólott meleg szavakkal a vendégek nevében.

Ez alkalommal nyolc ifjú konfirmált is az istentisztelet keretében és mindenki számára felejthetetlenül meghitt volt a közös úrvacsoravétel, amikor a nagyapák, fiak és unokák együtt vették magukhoz a szeretetvendégség, a jézusi örökség áldott jegyeit.

A templomi ünnepség után a gyülekezet asszonyai újra megterítették a hagyományos kocsordi vendégszeretet asztalait. Közös ebédet adtak a meghívottaknak és a jelenlevő alapító egyháztagoknak.

Köszönet mindenkinek, akik e nagyszerű munkához hozzájárultak és segítséget adtak. Köszönet főhatóságunk megértő támogatásáért és anyagi, lelki segítségéért. Mennyei Istenünk áldja meg a kocsordi hívek példamutató egyházszeretetét.

Bajor János

Török Tamás:

A VÉRTANÚ

A Szépirodalmi Könyvkiadó gondozásában jelent meg a közelmúltban az unitárius író, Török Tamás *A vértanú* című regénye. A címet adó vértanú a szombatosok lett Thoroczkai János ötvösművész, kinek édesapja, Thoroczkai Máté unitárius püspök volt. A regény másik főhőse a korabeli Erdély legműveltebb koponyája, Péchi Simon, Bethlen Gábor fejedelem egykori kancellárja, az erdélyi szombatosok egyik megalapítója. Thoroczkai Jánost tekintik Péchi legkedvesebb tanítványának.

A cselekmény időpontjában, 1636–38-ban, I. Rákóczi György fejedelemsége idején a református volt az uralkodó vallás Erdélyben. Üldözték a szombatosokat, és ez minket, unitáriusokat is súlyosan érintett. A Péchi Simon hatalmas vagyonára áhízó fejedelem volt az egyik sugalmazója az üldözéseknek.

A fejedelmi önkény 1638-ban, Désen, a Thoroczkai János és a szombatosok elleni perben, lényegében az unitárius egyházat is a vádlottak padjára ültette, és reánk kényszerítették az úgynevezett dési egyezséget (Complanatio desiana).

Thoroczkai Jánost, a vértanút, mert nem tért át a református hitre, Désen halálra kövezték, minket uni-

táriusokat arra kötelezték, hogy Krisztust imádjuk.

Az egyház akkori vezetői nem vállalták az esetleges vértanúságot: inkább aláírták az „egyezséget”. Az idős Péchi Simon végül is áttért református hitre. Hát ez a történeti magja ennek a végig lebilincselő, izgalmas regénynek.

Török Tamás gyönyörűen ír magyarul. A tömör fogalmazású regény stílusa külön tanulmányt érdemelne, olyan szép.

Én nem tudtam letenni a könyvet, amíg végig nem olvastam. Minden olvasónknak ajánlom!

Dr. Jakab Jenő

„MINT A VÍZBEN EGYIK ORCA
A MÁSIKAT MEGMUTATJA, ÚGY
EGYIK EMBERNEK SZÍVE
A MÁSIKAT.”

(Péld 27,19.)

Mennyi emberismeret, mítoszteremtő fantázia és bölcs igazság húzódik meg ebben a háromezer éves aranyigazságban! Az ember méltóságát, egyenlőségét és az élethez való jogát kevés világirodalmi idézet tudja ilyen jól kifejezni, mint a Példabeszédek könyvének idézett mondata. Sajnos, augusztusban, amelynek utolsó napjaiban összegezem ezeket a sorokat, sokszor eszembe jutott a bölcs igazság. Mint ha a világ erőnek erejével el akarná felejteni, hogy az egyik embernek szíve megmutatja a másikat. Augusztus elején szomorú évfordulót ünnepelt a világ, az első atombombák felrobbantásának emlékére. Vajon akik ledobták, gondoltak-e arra, hogy az ő szívük talán egy hirosimai kisfiú szívét tükrözi, azét a kisfiút, aki esetleg egy alaktalan foltként maradt meg csupán a falon. És ha negyven évvel ezelőtt a százerek halálát okozó pokol-bombák indokolására lehetett valamiféle katonai magyarázatot előrángatni, szabad a játékot tökéletesíteni?! Kiterjeszteni a világűrre?! Amikor a kőbaltás ember a horda védelmében ölt, amikor a háború az átvonuló hadak útját tette pusztává, a háború akkor is borzalmas volt, de ma, amikor az ember ekkora energiák birtokában van, megbocsáthatatlan bűn. Jó lenne a nagy koncepciójú haláltervek világűrbeli kiépítése helyett az egyéni lélekben körülnézni, és szívünkben megkeresni azoknak a kiaszott emberroncsoknak a szívét, akik apatikus közömbösséggel várják az éhhalált a fekete földrészen egyik-másik országában. Talán egy halálhordozó rakéta árán százazretket lehetne jóllakítani?! Ilyen gondolatokra készített a Példabeszédek könyve és a televízió híradójának nézése. Jó elgondolkodni rajta.

Van egy idegen szó, amelyik egyre félelmetesebb csengéssel és egyre gyakrabban bukkan fel a mindennapi életben. „Apartheid” ez a szó, és jelentését napról napra érzékelhetjük a sajtóból, a rádióból és a televízióból. A megjelölés afrikai eredetű, de lényege fel-felbukkan az egész világon: faji megkülönböztetés és gyűlölet, sovinizmus, és sok más hasonló elnevezés alatt. E szavakkal jelzett magatartás lényege ellentétes mindazzal a bölcsességgel, amit a Példabeszédek tanít. Nem szabad meglátni a saját szívben a másik szívét, ha az más színű bőrrel született, vagy más nyelvet beszél, vagy más a kultúrája és szokásvilága. Az uralmon levők felsőbbrendűek és az alárendeltek alsóbbrendűek.

Félelmetes képlet! Okozhat megálázást és szenvedést sokat az elnyomottakban, beképzeltséget, irrealitást az elnyomókban. Sajnos nincs

mérőeszköz és nem kísérletezték ki a módszert sem annak kimutatására, hogy mennyi egy ország nemzeti jóvedelmének vesztesége a megkülönböztettek kizárásával. Egy azonban biztos, vannak példák arra, hogy az ilyen megkülönböztetésekkel élő országokban általános szegénység és nyomorúság lép fel, nemcsak a kirekesztettek, hanem a kirekesztők között is. A mesterségesen táplált gyűlölet pedig elterelheti a figyelmet a mindennapi élet száz más fontos problémájáról.

Az apartheiddel sújtottak pedig, az üldöztetések nyomán, megerősödnek öntudatukban, vállalják népüket, nyelvüket, bőrük lenézett színét. Egyetlen szóval: megerősödnek emberségükben. Egy közösségnek minden cselekedő kézre és alkotó szellemre szüksége van. A cselekedő kéz, az alkotó szellem független bőr színétől, beszélt nyelvtől, kulturális hagyományoktól. Az emberi közösséget csak a közösség egésze teheti erőssé és gazdaggá, mert életigazság mit a Példabeszédek írója mond: „Mint a vízben egyik orca a másikat megmutatja, úgy egyik embernek szíve a másikat.”

FAKSZIMILE (facsimile) latin eredetű szó, hasonmást jelent. E kifejezéssel jelölik azt az eljárást, amikor egy régebbi nyomtatványt vagy kéziratot nemcsak szöveg szerint adnak vissza, hanem a másolat az eredetinek hű tükörképét is adja. Én szeretem a fakszimilét. Érdekesekek a betűtípusok és éreztetik keletkezési idejüknek levegőjét, kultúráját, sőt tulajdonosaik bejegyzései a mindennapi élet problémáit is.

Az unitárius tudományos élet mindig tisztelte az elődök gazdag kulturális hagyományait, és szűkös erejéhez mérten igyekezett megjelentetni azoknak a könyvemlékeit. 1870-ben Nagy Lajos és Simén Domokos sajtó alá rendezik a *Nagyvárad Disputát*. Ez még nem fakszimile, de betűhű, archaizált kiadvány. 1910-ben jelenik meg *Dávid Ferenc* első magyar nyelvű teológiai művének, a *Rövid Magyaráratnak* fakszimile kiadása. A legutolsó hasonmás unitárius munka pedig a *Defensio...*, a Bibliotheca Unitariorum sorozat első kiadványa.

Az a hatalmas fejlődés, amelyet hazánk felszabadulása hozott a kulturális életben, a hasonmás kiadások területén is éreztette hatását. A kereskedelem pedig azt igazolja, hogy a nem olcsó ár ellenére is igény van rá. (Nem beszélek a XIX. századi fakszimilék rangos soráról, amelynek keretében Orbán Balázs nagy művei is helyet kaptak.) A XVI. századi hasonmások között több olyan jelent meg, amely bennünket közelről érdekel, hűségesen őrizve keletkezési idejének hangulatát. Még a papír típusában is utánozza az eredeti műveket. *Ozorai*

Imre, jeles reformatori úttörő vitairata az Antikrisztus országáról segít Dávid Ferenc antikrisztus eszméjének megértéséhez; *Heltai Cancionáléja* és *Crónikája* — bár egyik sem teológiai mű — Dávid Ferenc koráról tájékoztat. Mindkettő Heltai unitárius életszakaszában jelent meg. *Huszár Gál* énekeskönyvének érdekessége, hogy tartalmazza a Dávid Ferencnek tulajdonított unitárius éneket (43. Adjunk hálát mindnyájan...) és ezért vallásalapítónk szerzősége kétségessé válik. Hasonmás kiadásban jelent meg a Vizsolyi Biblia és Heltai Gáspár Dialógusa is...

Talán itt említhetjük meg a lengyel tudományos akadémia szép törekvését, az ország reformációjának megismertetésére. Ennek során több szociológus könyv fakszimilét adta ki. Aki szereti a régi korok kultúráját, közel kerülhet a XVI. századhoz ezeknek a hasonmás könyveknek segítségével.

CHARLIE CHAN visszalátogatott a televízió képernyőjén. Nemzedékem gyerekkorának egyik legkedvesebb alakja volt Mr. Moto, a magyar származású „kinai” hírszerző mellett. Kétségtelen, hogy egy korszak művészete, sőt szórakozása jellemző az illető nemzedékre, kétségtelen, hogy a szórakoztató művekben sok kommersz fogás is van, de az is kétségtelen, hogy néhány alak emlékezetes maradt ezekből a művekből. Talán azok, akik természetesen, mindennaposak voltak. Mert ilyenek is lehetnek érdekesek, sőt izgalmasak. Az átlagember sorsában is van heroizmus, van érdekesség, és mindenekfölött rengeteg lírai szépség. Gondoljunk csak a Kórház a város szélén c. sorozat rendkívüli sikerére.

A pszichikai aberrációk, a vértől csöpögő horrorok, ágyról ágyra csapongó Casanovák, házasetletet robbantó vámpírok lehetnek érdekes rendezői témák, a tipikus mégiscsak a mindennapi élet embere. Én azt hiszem, hogy a napi küzdelmekben megállni, családot összetartani, hajszolt munkanapokon fél órát szentelni gyermekeink problémáinak, legalább annyi hősiességet igényel, legalább annyira filmszerű téma, mint a cápa-harc, a gyilkosság stb. Ezekre gondoltam Charlie Chan halk kopogtatására.

Szász János

A gyermek- istentiszteleteket

rendszeresen folytatjuk a Nagy Ignác u. 4. sz. I. e. püspöki tanács-teremben. Az őszi-téli összejevetelek időpontjai: okt. 13.; okt. 27.; nov. 10.; nov. 24.; dec. 8.

Üdvözet Hamburgban

1985. június 14-én

Bevezetőül engedjék meg, hogy megköszönjem meghívásukat, és átadjam a Magyarországi Unitárius Egyház üdvözetét az Unitarier Tag résztvevőinek, és rövid tájékoztatást adjak vallásunkról és egyházunk helyzetéről.

A XVI. században, a reformáció kezdetén, Magyarország 3 részre volt osztva: középen voltak a törökök, nyugaton a Habsburgok és keleten a független Erdélyi fejedelemség. A reformációs tanok ez utóbbiban igen gyorsan ismertek lettek, és először a lutheránus, majd a kálvinista hit terjedt el. Rövidesen pedig megjelentek az antitrinitárius gondolkodók, 1561 körül Debrecen vidékén *Köröspeterdi Arany Tamás*, 1566-ban pedig Kolozsvárott a tulajdonképpeni vallásalapító *Dávid Ferenc*, aki teológiai tanulmányait részben Wittenbergben végezte. Az „unitárius” szót először 1569-ben írták le.

A hitünk lényege, hogy hiszünk egy láthatatlan Istenben és a haladó emberben; a fejlődésben és a humanizmusban. — Ezzel szemben és tanítónk a történelmi Jézus, az örök emberi ideál és a szeretet prófétája. Az egyház lelki közösség, amely szereti és segíti az embereket, és toleráns minden jó emberi megnyilvánulás iránt.

Dávid Ferenc szabad gondolkodása a dogmatikus egyházak merevségével szemben és Jézusról, valamint a vallásszabadságról vallott nézetei rövidesen elterjedtek Erdély vezető köreiből is; János Zsigmond fejedelem és udvara is unitárius lett, *Dávid Ferencet* püspökké választották. — Már 1568-ban — a világon először — Erdélyben, a tordai országgyűlésen határozatot hoztak a lelkiismereti szabadságról és arról, hogy vallását mindenki szabadon gyakorolhatja, senkit ezért bántódás nem érhet.

Az ellenreformáció sajnálatosan megakasztotta a fejlődést, visszaszorította az unitárius vallást, és *Dávid Ferencet* börtönbe vetették, ahol 1579-ben meghalt.

Ennek ellenére, az unitárius vallás ma is virágzik, és elsősorban a jelenleg Romániához tartozó Erdélyben 120 egyházközség működik, melyeknek tagjai kizárólag magyarok. Erdély más (román, német) lakói között unitárius nincs. A vallás elterjedt Magyarországon többi részén is.

Az első világháború előtti Magyarországon 9 unitárius esperesi kerület volt, a Kolozsvárott székelő püspök igazgatása alatt. Ebből a trianoni békeszerződés 8 kerületet szakított el és csatolt Romániához, de a szoros kapcsolat és szervezet megmaradt még a második világháború után is. — 1950 körül a román kormányzat kifogásolta az együttműködést. Ezért 1971-ben önálló magyar püspökséget szerveztek Budapest székhellyel. Baráti kapcsolataink megmaradtak az erdélyi unitáriusokkal, igyekszünk részt venni rendezvényeiken, és segítséget nyújtani számukra.

Magyarországon az egyházak és az állam között hosszú távú egyezmények születtek, és ezek lehetővé teszik a szabad vallásgyakorlatot, az egyházak jelentős anyagi támogatást kapnak, és gondoskodnak a nemzetközi vallási vagy béke-tömegszervezetekben való részvételünkről. Az istentiszteletek és nagyobb vallási ünnepek igen népesek, és a rádióban minden egyház tarthat vallásos félórát létszámának megfelelően. — Egyházi lapunk — az „Unitárius Élet” — évente 6 ízben jelenik meg, és módunk van évente 1–2 unitárius tárgyú könyvet is kiadni.

Kapcsolatunk a többi magyar egyházzal igen jó, és részt veszünk több nemzetközi szervezet munkájában. Itt elsősorban az IARF-et említem, melynek alapító tagja vagyunk, de részt veszünk a WCRP kongresszusain és az egyes külföldi társegyházak közgyűlésein is, hogy közös céljainkat megvalósíthassuk.

Ennek a jegyében kívánok sok sikert a mostani Unitarier Tag résztvevőinek.

Bartók Béla

Abrudbányai Jánosné

Az egykori kövendő és később kocsordi unitárius lelkész, közben kolozsvári unitárius teológiai tanár özvegye, a férje halála utáni esztendőit Budapesten élte. Ezeket az éveket már maradéktalanul családjának szentelhette. Leánya férjhezmenetel s a két unoka, majd a legkisebbik fiú házassága, és újabb két unoka érkezése, és nagy fia révbejutása adta az öröm váltakozó perceit.

Osztályrészéül jutott az is, hogy férje után Örkény fiát is ki kellett kísérenie a temetőbe. Jób a megpróbáltatásokat a férfisors egyik állapotának tekintette. A szenvedésekből neki is bőven kijutott. Hősi lélekkel, sokszor a fájdalmat magába zárva, rótt a majdnem nyolcvan esztendeig terjedő életútját, míg végül, súlyos szenvedések után, csendesen elpihent.

A Farkasréti temetőben kísértük utolsó útjára férje sírjába helyezve el megtörtent testét. Az egyházi szolgálatot a család kérésére dr. Ferencz József és Huszti János végezték. A sírnál a kövendő származású, Kocsordon élő Czákó Pál, az Aranyosvidék képviselőjében dr. Szabó Elek mondtak búcsúszavakat. Koporsójánál két erdélyi testvére is búcsúzott tőle.

Élete áldott volt. Emlékezetét megőrizzük.

SEPSI JÁNOSNÉ

Márton Ilonkát, Székelyudvarhely szülöttét, Budapesten is szerették és tisztelték az unitáriusok. Férjével boldog házasságban éltek, a budapesti gyülekezetben mint presbiter, egyetemes egyházunkban mint egyházi tanácsos fáradhatatlanul dolgozott, és ami talán legfőbb ékessége volt, csak akkor hiányzott a templomból, ha ebben betegség vagy egy

erdélyi látogatás akadályozta meg. A Nagy Ignác utcában tartott gyülekezeti összejöveteleken dolgozó és szolgáló asszonyok között évtizedeken át fáradhatatlan volt.

A Rákoskeresztúri temetőben férje sírjában helyezték el hamvait a gyászoló rokonok és a gyülekezet képviselői jelenlétében dr. Ferencz József és Bencze Márton szolgálataival.

DR. SALGÓ LÁSZLÓ FŐRABBI

Mély részvétellel búcsúztatták a Kozma utcai izraelita temetőben dr. Salgó László főrabbit, az Országos Rabbitanács elnökhelyettesét, a Budapesti Rabbiság elnökét, országgyűlési képviselőt, a magyarországi izraelita felekezet kiemelkedő személyiségét — a magyarországi egyházak, a Magyar Népköztársaság Országgyűlése, az állami és a társadalmi szervek képviselői, valamint az elhunyt tisztelői jelenlétében.

A gyászszertartáson elsőként dr. Schöner Alfréd főrabbi mondott beszédet. A magyar izraelita felekezet részéről *Bárdi Dezső*, a Magyar Izraeliták országos képviselőjének elnöke, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa képviselőjében *Juhász Róbert* osztályvezető búcsúzott az elhunytól, majd a Rabbitestület, az Országos Rabbiképző Intézet és a Dohány utcai templom hívei nevében méltatták az elhunyt főrabbi kiemelkedő és sokoldalú munkásságát, felekezete és hazája iránti elkötelezettségét.

Egyházunk képviselőjében *Husztai János* lelkész, püspökhelyettes és dr. *Nyiredy Szabolcs* főgondnokhelyettes vettek részt a temetésen.

Dr. Tóth Károly püspök kitüntetése

Az Elnöki Tanács dr. *Tóth Károlynak*, a Duna-melléki Református Egyházkerület püspökének, a KBK elnökének a magyar állam és a református egyház közötti jó viszony munkálása és a Keresztyén Békekonferencia szervezetében kifejtett kimagasló tevékenysége elismeréséül a Magyar Népköztársaság báberkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetését adományozta.

A kitüntetés a Parlamentben *Losonczy Pál*, az Elnöki Tanács elnöke adta át. Jelen volt *Miklós Imre* államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke és dr. *Bartha Tibor* püspök, a Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke.

Előfizetését

várjuk 1986-ra. Az előfizetési ár változatlanul évi 60 Ft. A POSTA rövidesen megkezdte az 1986-ra szóló előfizetési nyugták kiküldését. Kérjük, gondoskodjanak azok kifizetéséről.

Tökéletes-e a vallás?

A Svájci Szabadelvű Keresztények Szövetsége júl. elején nemzetközi — európai — teológiai konferenciát rendezett a Lac Lemán partján, a reformáció és az ökumenizmus gyönyörű székhelyén, Genfben.

A sokunk által jól ismert Peter Niederstein lelkész, a Szövetség elnöke volt a konferencia rendezője. A jó szervezés, a kiváló előadások, az élénk csoportmegbeszélések, a szép környezet — mind hozzájárultak a konferencia sikeréhez.

A választott téma: A vallás tökéletessége, vagy teljessége, kérdéssel — már eleve sok teológiai nézet találkozására adott alkalmat.

A konferencián 10 európai ország mintegy hatvan teológusa, professzora és világi híve vett részt.

A színvonalas előadások közül is kiemelkedett a montpellier-i teológiai professzor, A. Gounelle: „Tökéletes-e az Isten?” c. tanulmánya, valamint a manchesteri Unitárius Teológia dékánjának, prof. Arthur Longnak: „Részszerinti ismeret — a keresztény agnoszticizmus szükségessége” c. előadása.

A napi munkát reggeli áhitat vezette be, így közöttük dr. Szabó Árpád kolozsvári unitárius teológiai professzor Pál 1Kor 13. alapján írt szép prédikációja.

Egyik délután Lausanne-ba kirándultunk, ahol szép múzeumot állítottak a Franciaországból menekült hugenották emlékének.

Örvendetes volt a konferencián, hogy francia anyanyelvű szabadelvű testvéreink is végre nagyobb teret kaptak, hogy kifejezhessék gondolataikat, nézeteiket. Sajnálatosan ez eddig nem volt megszokott világszervezetünk nemzetközi rendezvényein.

Az európai konferencia bensőséges, testvéri légköréből talán egy dolog hiányzott csupán: világszervezetünk, az IARF képviselője, vagy az IARF részvétele, támogatása — vagy talán mégsem...

Orbókné Szent-Iványi Ilona

ÉVFORDULÓK

Egyházi életünkben is mennek az esztendők egymás után. De az évfordulók mégis megállást parancsolnak. Az emlékezés hozzátartozik mindennapi életünkhöz. A jelent a múlthoz mérjük. A jövőre a múltval emlékezés jegyében készülünk fel.

Ebben az esztendőben lesz 15 esztendeje annak, hogy 1970-ben 55 éves korában váratlanul elhunyt R. Filip Imre budapesti lelkész, helyettes püspök.

Tíz esztendeje, 1975-ben hunyt el Pethő István nyugalmazott püspöki helynök.

Mindkettőjük életére és egyházunk érdekében esztendőnkön át kifejtett értékes munkásságára tisztelettel emlékezünk.

Emlékezetüket továbbra is kegyelettel megőrizzük.

NAIROBI: NŐK VILÁGKONFERENCIÁJA

Az ENSZ által meghirdetett nők évtizedét lezáró világkonferenciát júliusban tartották Kenya fővárosában.

Hazánk képviselői büszke örömmel adhattak számot arról, hogy az elmúlt évtizedben lényegében osztársadalmi ügyé vált Magyarországon a női egyenjogúság kérdése. Az utóbbi esztendőben számos intézkedés segítette a nők munkavállalásának és szülői hivatásának az összehangolását, a hátrányos megkülönböztetések még meglévő maradványainak felszámolását. Így az, hogy az aktív kereső nők aránya tíz év alatt 44-ről 48 százalékra nőtt, csökkent az egészségre veszélyes munkakörökben dolgozók aránya. Az édesanyák helyzetét könnyítette a szülési szabadság idén elhatározott felemelése, a gyest fokozatosan felváltó gyermekgondozási díj bevezetése, a családi pótlék növelése s több más szociális intézkedés is.

Hazánk képviselői reálisan kíván-

tak szólni arról is, hogy vannak még tennivalóink például az azonos munkaterületeken dolgozó férfiak és nők átlagkeresete között meglévő különbség csökkentésében vagy a gyermekvállalási kedv további ösztönzésében. Sok tekintetben nem is újabb rendeletekre van szükség, hanem a társadalom szemléletének korszerűsítésére, arra, hogy az egyenjogúság a családokon belül is kiteljesedhessen. Figyelmeztető tény az is, hogy az ideai választások során a nők a vártnál kisebb arányban kerültek az országgyűlés, illetve a tanácsok tagjainak sorába, ennek okait érdemes és szükséges is majd alaposan elemezni.

Értesülésünk szerint, az amerikai unitárius univerzalista asszonyokat és egyben az IARF nőtagjait a New York-i Sandra Caron képviselte, aki június 18-án még Atlantában üdvözölte püspökünket, mint az amerikai unitárius univerzalista moderátora (főgondnoka).

George Williams új kötete

Még 1980-ban jelent meg a Siklóson 1979-ben jelen volt és előadást tartott dr. George Williams, a Harvard Egyetem professzorának szerkesztésében egy érdekes kiadvány a következő angol címen: *The Polish Brethren, Documentation of the History & Thought of Unitarianism in the Polish Lithuanian Commonwealth and in the diaspora, 1601—1685.*

A könyv anyagát maga Williams professzor fődította, és magyarázatokkal is maga látta el.

Lényegileg egy antológiáról van szó, melyben a lengyel testvérek néven ismert lengyel — litván — unitárius — szociniánusok — említett évek közötti történetéről, életükről, problémáikról és írásaikból kapunk válogatást — angol fordításban. E korszak szellemi vezetője Wiszowaty András, Socinus unoká-

ja, kinek életét fia, Benedek ismertette.

A kötet közli a rakowi káté szövegét, a különböző kiadásokat és azok hatását mérlegeli. Lapunk terjedelmét meghaladná egy részletesebb ismertetése ennek a 773 oldalas hatalmas munkának, melyet forrásmunkának tekinthetnek mindazok, akik a lengyel unitarizmus XVII. századi — Socinus halála utáni — időszakával óhajtanak foglalkozni.

Érdekességként megemlítem, hogy e könyvet a *Kirche im Osten* c. Peter Hauptmann professzor által szerkesztett sorozat 1984. évi kötetében Werner Erdt hamburgi professzor részletesen ismertette német nyelven.

Amerikai utam során Williams professzorral személyesen nem tudtam találkozni, mert megérkezésem másnapján utazott Hamburgba előadás tartására, így csak telefonon tudtunk beszélni. Szeretettel emlékezett vissza a siklósi napokra és a Budapesten eltöltött időre, és üdvözölte általam a magyarországi unitáriusokat. **Dr. Ferenc József**

IARF békekonferencia Hollandiában

Az IARF 1985. szept. 19—25. napjain a hollandiai Utrecht melletti táborhelyen regionális békekonferenciát rendezett, melynek előadói között a nyugat- és kelet-európai tag-egyházak képviselői szóltak fel. A konferenciát Diether Gehrman főtitkár vezette. Jelen volt dr. Roy Smith (Anglia), az IARF elnöke is.

A hazaiakat püspökünk és Orbók Attila teológiai hallgató, a romániai unitáriusokat dr. Kovács Lajos püspök és dr. Erdő János püspök-helyettes képviselték.

A konferenciát követően püspökünk a svájci segélyszerveknél is látogatást tett.

BILLY GRAHAM

Szept. 18—25. napjain látogató és előadó körutat tett Billy Graham, az ismert amerikai baptista evangélizátor, aki már több alkalommal járt hazánkban. Budapesten a sportcsarnokban szőtt többeszes hallgatóság előtt, Pécsen pedig dr. Cserháti József megyéspüspök köszöntötte és sokezeren hallgatták szabadterén elmondott beszédét. Munkatársai — köztük egyik fia is — több budapesti és vidéki gyülekezetben prédikáltak.

Miklós Imre államtitkár, az Allami Egyházügyi Hivatal elnöke fogadást adott tiszteletére.

UNITÁRIUS ÉLET

Lapunk fenntartására az elmúlt hónapok rendjén szép adományok érkeztek, melyekért hálás köszönetet mondunk.

1000—1000 forintot adományoztak: dr. Sztankóczy Zoltán és Csiszér József; 500—500 forintot adományoztak: Zsakó Andor, Tiboldi Tibor (Belgium), Daniel Mihály (NSZK), dr. Benczédi Ferenc, elhalt szülei emlékére dr. Dalibor Marianne, elhalt édesanyja emlékére dr. Abrudbányai Iván, Szabó László volt kolozsvári kollégiumi diák Los Angelesből, aki érettségi találkozóán járt Erdélyben. A család által temetési stólaként befizetett összeget dr. Ferencz József püspök fizette be Seps Jánosné emlékére. Dr. Ruttkay Ivánné 250 forintot, Szilágyi Andrásné és Pázsint Zoltán 100—100 Ft-ot adományoztak.

Isten áldja meg az adakozókat, akik segítenek abban, hogy lapunkat továbbra is változatlan terjedelemben jelentessük meg.

Hírek

Bartók szemináriumot rendeztek Szombathelyen júliusban. A szemináriumon 19 országból érkezett hallgatók vettek részt. Az ünnepi megnyitót dr. Újfalu József, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola rektora tartotta. Az ülésen részt vett Bartók Béla főgondnokunk is.

Az Anyanyelvi Konferencia ötödik ülését augusztusban tartották Veszprémben. A konferencia munkájában részt vett Bartók Béla főgondnokunk is.

Az új országgyűlés jún. 28-án kezdte meg öt évre szóló munkáját. Az új országgyűlésnek 386 tagja van. Közülük 244-en első ízben kerültek be a Parlamentbe, köztük dr. Péterffy Réka orvosnő, unitárius hittestvérünk.

Szakács József lelkész, a Szabadegyházak Tanácsának elnökét a debreceni református teológiai akadémia júniusi ülésén tiszteletbeli teológiai doktorrá avatta. Szeretettel köszöntjük Szakács Józsefet, akit júniusban országgyűlési képviselővé is megválasztottak.

Ifj. Stenzel Károly 44 éves korában a Velencei-tóba fulladt. Júl. 17-én temették a Kispesti temetőbe dr. Jakab Jenő lelkész szolgálatával. Özvegye, fia és a rokonság gyászában osztozunk.

Dr. Finta István református lelkész 70. születésnapján egyháza képviselői és az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, Miklós Imre államtitkár köszöntötte. Dr. Finta 25 éven át egyháza lapjának, a Reformátusok Lapjának volt felelős szerkesztője.

Fanghné Gyujtó Izabella 1840—1914. Az erdélyi élet krónikása volt. Megírta emlékeit a szabadságharcról. Tevékeny tagja volt az Erdélyi Irodalmi Társaságnak. Az unitárius egyházban is jelentős szerepet vitt. A Rakéta című regényűjság jún. 11-i számában jelent meg Kótya Pall című székely története.

Rabindranath Tagore, az indiai Brahma Samaj vallásfelekezete egyik legismertebb XIX. századi reprezentánsa (1861—1941), bengali és angol nyelven írta verseit és tanulmányait. Benne is élt a hagyomány, hogy a régi indiai vallási tradíciókat az európai kultúrával ötvözze. Tagore egyaránt jártas volt a szanszkrit bölcseségre és a Biblián. Az indiai nemzeti függetlenségi harcban részt vett. 1919-ben megjelent verseskötetétért irodalmi Nobel-díjjal tüntették ki. Világkörüli útján egykor Balázs Ferenc is meglátogatta. 1928-ban Magyarországon járt, és Balatonfüreden gyógykezelték. Írásai közül sok jelent meg magyar nyel-

ven. A Rakéta júl. 9-i száma közölte a Boldogság ígérete című írását.

Pituk József egyházművész, üvegfestő három hónapos külföldi útjáról hazatért. Először Bécsben a Karlskirch-ben, majd Európa más városaiban rendezett önálló kiállításokat, ahol a mai magyar egyházművészetet képviselte. A művész a Nagy Ignác utcai templomunknak is dolgozik.

Az IARF főtákkára, Diether Gehrmann lelkész és a titkárság egyik tagja, Irmtrud Schmalenbach szept. 13—15. napján rövid látogatást tettek egyházunknál. A szept. 15-i istentiszteleten a főtákkár köszöntötte a gyülekezetet. A főtákkár Bukarestbe utazott tovább, ahol egyházi békeülésem vett részt és szólalt fel.

Peter Hans Kolvenbach-ot, a jezsuita rend legfőbb előjáróját fogadta Lékai László bíboros és júl. 1-én Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke. A vendég több helyen tett látogatást, köztük a Leányfalun működő Lelekigyakorlatos Házban, mely a jezsuiták vezetése alatt áll. A jezsuita rendfőnök koncelebrált szentmisét mutatott be Esztergomban.

Özv. dr. Kovács Gyuláné, egykori hívünk özvegye, aki híven ápolta a hódmezővásárhelyi neves Kovács család utolsó sarjának unitárius emlékét, máj. 29-én váratlanul elhalt. Hamvait a hódmezővásárhelyi unitárius temetőben levő Kovács sírboltban jún. 27-én, férje hamvai mellé helyezték örök nyugalomra. Aug. 3-án dr. Ferencz József püspök a hódmezővásárhelyi sírnál a halottért imát mondott.

Gyarmathy Istvánné, egykori presbiterünk és buzgó hívünk felesége, hosszas betegség után elhunyt. Férjének és Svájcban élő fiának egyházunk őszinte részvétét tolmácsoltuk.

A Világosság c. folyóirat apr. számában igen érdekes és tanulságos közleményt olvastunk Gergely Jenő tollából „A magyarországi keresztény egyházak négy évtizede” címmel. Sajnálatos, hogy a cikk tárgyi tévedést is tartalmaz: A szerző azt írja ugyanis, hogy egyházunk 1948 decemberében írta alá az egyezményt az állammal. Mint ismeretes, az egyezményt ugyanazon a napon írtuk alá, amelyen a református egyház: október 7-én.

50 éves házassági évfordulójukat ünnepelték az akkor 26 éves Dobrovics József és a 19 éves Tichy Iлона, 1935. máj. 4-re emlékezve. A pestlőrinci unitárius templomban dr. Jakab Jenő lelkész kérte Isten áldását rájuk és az egész népes családra.

Dr. Jakab Dezső egyházi tanácsosnak, Bugyi község vezető orvosának, a Hazafias Népfront helyi elnökének, Pozsgay Imre, a Népfront főtákkára az Alkotmány ünnepe alkalmából a Hazafias Népfront kitüntető felvényét adományozta.

Az egyházi újságírók szakosztályának elnökévé Magyar Ferencet, az Új Ember főszerkesztőjét választották meg. A szakosztály vezetőségének tagja Orbókné Szent-Iványi Iлона, lapunk felelős szerkesztőhelyettese is.

HALOTTAINK

Lapunk ez évi első számában közölt híradásunk óta, a Budapesti Egyházközösség halotti anyakönyvébe szomorú szívvel jegyeztük be alábbi híveinket:

Új köztemető:

Sebestyén Lajosné Ferencz Iлона, 65 éves; Rohácsi János, 66 éves; özv. Sánta Albertné Jakab Jullanna, 85 éves; Csémi Iлона, 73 éves; Bogdánffy István, 88 éves; özv. Gábrí Béláné Déval Anikó, 99 éves; özv. Szilágyi Tiborné Kemény Olga, 85 éves; Katona István, 59 éves; Pestl Aladárné Tóth Gizella, 60 éves; Rázmány Dénesné Bazila Rozália, 95 éves; Nagy Bence, 84 éves.

Cinkota, Iлона temető:

Özv. Mázió Ferencné Béla Zsuzsanna, 91 éves.

Pestlőrinci temető:

Siska Ferenc, 56 éves; Ölvedi Ferenc, 62 éves.

Csepeli temető:

Dr. Menyhárt Dénesné Máthé Magdolna, 75 éves.

Farkasréti temető:

Kövendi Szathmáry Lajos, 75 éves; Hörrömpö Istvánné Oldal Iлона, 90 éves; Józsan Dezsőné Simon Iлона, 78 éves; Bozsó Diána, 3 és fél éves; Melles Györgyné, 86 éves; Dévény Frigyes, 90 éves; dr. Tanka Gyuláné Kozma Judit, 80 éves.

Pesterzsébeti temető:

László Béla, 71 éves.

Budafoki temető:

Balázs Bálint, 68 éves.

Péceli temető:

Pap Áron, 80 éves.

Óbudai temető:

Jesko Jánosné Bányai Jolán, 63 éves.

Rákospalotai temető:

Székely Béla, 76 éves; Bálint Jakab, 61 éves; Balázs Mihály, 89 éves.

Újpest-Megyeri temető:

Martinovics Jenőné Székely Éva, 65 éves; Dombai Sándor, 79 éves; Szász György, 85 éves.

Budaörsi temető:

Maksay László, 72 éves; Maksay József, 44 éves; Aszódi Lászlóné, 54 éves. Emlékezetük legyen áldott!

LAPZÁRTA UTÁN

A Nagy Ignác u. templomunkban nov. 10-én vasárnap de. istentiszteletünkön dr. Rhys Williams bostoni unitárius lelkész prédikál. Az érdeklődőket szeretettel várjuk.

Kerekes Gáspár 45 éves korában tragikus baleset következtében váratlanul elhunyt. Szept. 28-án temették Balatonalmádiban. Felesége Gácsér Iлона és családja mély gyászában őszinte szívvel osztozunk.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felelős szerkesztő-helyettes

Szent-Iványi Iлона

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv.: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint
Egyes szám ára 10,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 85.3714 Budapest, 1985
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133—1272